

ZPÍVEJ

ANALÝZA SNÍMKU A ZÁBĚRU

Autorem lekce je:
Carlos Natálio
Os Filhos de Lumière
(Portugalsko)

ANALÝZA SNÍMKU¹

Budu umět zpívat?

V tomto záběru (viz obrázek 1) je Žofi z profilu a dívá se do zrcadla. Kamera nezabírá její tvář, ale jen odraz v zrcadle. Žofi znepokojeně zkouší udělat to, co jí navrhla učitelka, že má udělat na příští zkoušce sboru: předstírat, že zpívá, aniž by vydala hlásku. Naznačí před zrcadlem, že zpívá písničku, ale kožíšek na kapuci jako by jí lehce překrýval ústa. Možná symbolický detail, způsob, jak dívce zavřít ústa, který nám připomíná, že je v ohrožení její chuť zpívat. Krátce předtím si prsty zacpala uši, aby se slyšela. Učitelka jí řekla, že její hlas ještě není na sbor připravený, a Žofi se chce s touto skutečností zkonfrontovat.

Obr. 1

Zrcadlo a odraz v něm

Ve středu záběru je kulaté zrcadlo. Díky zrcadlu můžeme vidět odraz nás samotných i světa. V tomto případě odpovídá odraz Žofiiny tváře také vnitřní reflexi postavy v situaci, kterou vytvořila učitelka ve sboru. Prostřednictvím zrcadla můžeme vidět součásti prostoru, kde se Žofi nachází, které bychom jinak neviděli, například zadní část chatky, kde se scéna odehrává. Dá se říct, že zrcadla jakožto filmové objekty mohou odhalovat prostor, který je mimo zorné pole, a fungují jako obraz uvnitř jiného obrazu.

Uspořádání prostoru

Zrcadlo funguje jako prvek sdružující ostatní prvky uspořádané v obraze: pár hraček, miminko, bílý dinosaur, červený medvídek, mušle se dvěma perlami. Na druhé straně tři, čtyři sešity. V horní části jsou dvě pružiny, ale nevíme, kde jsou zavěšené, malá nástěnka, a ještě dvě malé vystřihovánky z papíru, planeta a srdíčko. Díky těmto předmětům si uvědomíme, že jsme ve skrýši, kde Žofi vstupuje do světa své představivosti.

¹ Snímek je ze své podstaty více fotografie než film. Právě spojení všech snímků tvoří záběr v rámci jednotky prostoru a času (25 snímků za vteřinu), což nám během projekce filmu vytváří iluzi pohybu.

Světlo a barvy

V této scéně převažuje hnědá. Hnědá dřevěná prkna chatky, ale také hnědý Žofiin kabát. Světlo je zimní.

ANALÝZA ZÁBĚRU

O PŘESTÁVCE

Všichni si hrají, všichni zpívají

Záběr, který budeme analyzovat, je první záběr filmu, kde vidíme školní dvůr. Předtím už jsme byli ve třídě a také na zkoušce sboru. Na těchto dvou místech je cítit určitá disciplinovanost v uspořádání dětí, ať už je to seřazení žáků v lavicích ve třídě, nebo seřazení malých zpěváků při zkoušce sboru. To o přestávce na školním dvoře, jak vidíme v tomto záběru, vládne hra, představivost a volnost. A tak si tu děti s radostí společně hrají s míčem, skáčou panáka nebo gumu. Na rozdíl od hodin s učitelkou zpěvu – která se snaží rozlišovat ty, kteří zpívají dobře, a ty, kteří zpívají špatně –, si o přestávce mohou všichni volně a bez rozdílů hrát a zpívat. Režisér se rozhodl ukázat nám školní dvůr a hry o přestávce v *sekvenčním záběru*² ve snaze zdůraznit, že všechno, co děti dělají, má stejnou důležitost. Dá se říci, že přestávka je vlastně spontánní a rovnostářský sbor, koncert hlasů, smíchu a zpívání.

Kamera se her účastní také

Této spontánní choreografie se účastní děti i kamera a její pohyb. Na začátku záběru Žofi pozoruje Lizu a další dívku, jak zpívají a tleskají (viz obrázek 1). Mezi nimi proběhne chlapec, štouchne do Žofi a odběhne doleva. Kamera následuje „výzvu“ chlapce a pohne se doleva a sleduje další dvě dívky, které prochází zavěšené jedna do druhé (viz obrázek 2). Kamera pokračuje v pohybu a pak se zastaví a ukáže, že se blíží ke gumě, kterou skáčou vzadu na dvoře u růžové zdi školy (viz obrázek 3). Mezitím proběhne mezi gumou a kamerou jiný chlapec než ten v zeleném, který opět vejde do záběru. Přiláká tím pozornost kamery a ta sleduje jeho pohyb ještě dále doleva. Tento pohyb ukáže Žofi a Lizu, které už zpívají a tleskají (viz obrázek 4).

Obr. 2

² Sekvenční záběr je záběr natočený najednou, který obsahuje více vzájemně propojených a navazujících drobných momentů, přičemž každý z nich by přísně vzato mohl být natočený zvlášť prostřednictvím jednoho záběru nebo zvláštní scény.

Obr. 3

Obr. 4

Obr. 5

Pohyb pokračuje a vidíme další probíhající hry. Chlapci si házejí míčem o zeď, jiní hrají basket, trojice kluků se z legrace pere a další dvě dívky tleskají a zpívají a jedna holčička také vezme kamínek, hodí jej a skáče panáka. Kamera chce být součástí hry a sleduje dívčiny skoky na jedné noze (viz obrázek 5). Když se dívka otočí, kamera dál sleduje její pohyb, neustále doleva a nyní ukazuje skupinku čtyř dětí u dřevěné lavičky, jak si házejí s míčem, a zdá se, že tančí a zpívají písničku, kterou slyšíme od začátku (viz obrázek 6). Kamera pak znovu ukazuje obě kamarádky, Žofi a Lizu, které teď zpívají a tleskají na dřevěné lavičce vedle dětí (chlapců), které si hrály s míčem (viz obrázek 7). Záběr končí pohybem dopředu, zabírá jen obě kamarádky a blíží se k nim (viz obrázky 8 a 9).

Obr. 6

Obr. 7

Obr. 8

Obr. 9

Obr. 10

Nové děti si záhy najdou své místo

Dá se říci, že kamera se snaží přemísťovat podle pohybu hrajících si dětí. Právě ony povzbuzují kameru, aby se hýbala a „prohlížela si“ školní dvůr. Ten je také místem sjednocení, spolupráce a rovnosti mezi vším a všemi, a proto jsou mladí herci, děti, které ztělesňují okamžiky hry, v absolutní choreografii s kamerou. Nejlepším příkladem toho je právě způsob, jakým se Žofi a Liza pohybují podél záběru. Žofi zpočátku pozoruje hru zvenku. Brzy je k ní přizvána rozpustilým chlapcem a o pár vteřin později si už hraje s Lizou v jiné části školního dvora. Na závěr záběru už jsou jakoby kouzlem nové kamarádky spolu a zpívají zas na jiném místě. Zdá se, že tento záběr nám chce říci, že v dětství jsou okamžiky hry a imaginace kouzelné a nemusí se řídit přísnou logikou času a prostoru. A tak stačilo jen pár vteřin, aby se nová žákyně, která se na hry dívá zpovzdálí, plně zapojila do velké přestávkové choreografie.

Hudba přichází odevšud

Ve filmu může hudba nebo zvuk přicházet přímo z příběhu (mít v něm původ), který je vyprávěn, nebo hudbu či zvuk může přidat režisér, aby v konkrétním okamžiku dosáhl určitého efektu. Ještě před samotným začátkem záběru slyšíme tleskání a dětskou písničku, kterou, jak se zdá, zpívá větší množství dětí. Ovšem vidíme pak něco jiného: zpívající a tleskající dívky, ale také další hry a hříčky. Vše vypadá jako spontánní choreografie na hudbu, kterou slyšíme. Vypadá to ovšem, že hudba ve skutečnosti přichází odjinud než ze školního dvora a snaží se dokreslovat přátelskou a hravou atmosféru, která je zde cítit. Na konci záběru (viz obrázky 8 a 9) režisér zastaví kameru před oběma kamarádkami, Žofi a Lizou, které tleskají a zpívají. V tu chvíli je hudba opravdu to, co ve skutečnosti zpívají, a souhlasí se světem příběhu. Toto rozlišení a zaměření je důležité, film *Zpívej* je totiž dílo o hudbě, kterou může vytvářet každý (účastnit se jí) jakožto svůj příspěvek do „celkové symfonie“ našeho společenství.